

A tájkép megjelenése a terület- és vidékfejlesztésben¹

Kerékyártó Gábor

Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma,
Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar,
Földhasznosítási, Műszaki és Területfejlesztési Intézet, Debrecen
kerekgyarto@agr.unideb.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány elsősorban szakirodalmi elemzések alapján igyekszik rávilágítani a tájképi potenciál terület- és vidékfejlesztésben betöltött szerepére. Vizsgálati területként a tanulmány Hajdú-Bihar megye három kistérségét jelöli ki. A kutatás a szakirodalmak elemzése mellett kiemelt figyelmet szentel a térséget érintő fejlesztési programok, koncepciók elemzésére. Az elemzésből arra következtethetünk, hogy a tájakat érintő változások vizsgálata kistérségi szinten a kistérségi területrendezési, valamint az önálló tájrendezési tervek hiánya miatt akadályokba ütközik.

Kulcsszavak: táj, tájpotenciál, kistérség, területfejlesztés, tájképvédelmi övezet

SUMMARY

The study is going to reveal the role of landscape potential in spatial and rural development based on the analyses of scientific literature. The target area of the research is three micro regions in Hajdú-Bihar county. In addition to the analyses of scientific literature the study pays attention to the essay of local development concepts and programmes. The conclusion of the study is that the analyses of landscape changes on micro regional level are obstructed by the lack of micro regional spatial development and substantive landscape plans.

Keywords: landscape, landscape potential, micro region, spatial development, landscape protection area

BEVEZETÉS

„Van táj, melyet ötödszöri látásra értesz csak meg, s van, amelyik első pillantásra megmutatja magát, némelyiknek megértéséhez az szükséges, hogy bizonyos évszakban, bizonyos órában lásd, olyan időben, mely különösen kedvezően bontja ki formáit és egyéniségét” (Szabó, 1999). A tájak sokszínűsége, egyedisége egy ilyen kis országban, mint hazánk is egyértelmű. Nem kérdéses azonban, hogy bizonyos tájak magas tájképi potenciáljukkal, esztétikai értékükkel kiemelkednek a többiek közül, ezáltal komoly gazdasági előnyökhöz juttatva a környező térséget, mivel a tájképi potenciál az idegenforgalom fejlesztésének egyik alapja lehet. Ugyanakkor a táj és a tájkép fogalmának vitathatósága, valamint a táj esztétikai értékelésének szubjektivitása miatt nincs egyértelmű állásfoglalás, hogy mit tekinthetünk szép, esztétikus tájnak. A kanti filozófia szerint szép az, ami érdek nélkül tetszik, azonban kérdéses az,

hogy el tudunk-e vonatkoztatni érdekeinktől, tudunktól? Itthon és külföldön egyaránt több tanulmány is foglalkozott a tájak (esztétikai) értékelési módszerének kidolgozásával, amelyek többsége magán hordozza az adott nemzet tájelfogásából adódó nézeteit, így a tájértékelés során a táj bizonyos – az adott tájértelmezésből adódóan fontos – elemeit emeli ki. A tájértelmezés és tájértékelés milyensége pedig egyértelműen meghatározza a tájtervezői aspektusokat, amelyek a tájban vizuálisan nyilvánulnak meg. Magyarországon a tájjal, a tájtervezéssel foglalkozó jogszabályok, valamint az önálló tájrendezési tervek hiánya a tájak, a tájkép egységes arculatának kialakítását is nehezítik.

TÁJÉRTELMEZÉS ÉS TÁJPOTENCIÁL

A táj az egyik legkomplexebb fogalmak egyike, amelynek tudományos értelmezését a szó hétköznapi használatának sokszínűsége is megnehezíti. A táj fogalmát a különböző diszciplínák (földrajztudomány, tájépítészet) is másként értelmezik, így a tudományterületek közti viták tárgyát képezi. A táj értelmezése a nemzetközi szakmai körökben is nehézségekbe ütközött, ütközik. A fogalom alatt mást értenek a francia (paysage), a német (Landschaft) és az angolszász (landscape) területeken (Drexler, 2004).

A magyar jogalkotásban a táj elsőnek a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényben jelent meg. A törvény 6.§ (1) alapján „a táj a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része, a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt, ahol kölcsönhatásban találhatók a természeti erők és a mesterséges (ember által létrehozott) környezeti elemek” (1996. évi LIII. törvény). A tájjal kapcsolatos nemzetközi egyezmények közül, az Európai Táj Egyezményben (2007. évi CXI. törvény) definiálják a tájat, mint „az ember által érzékelt terület, amelynek jellege természeti tényezők és/vagy emberi tevékenységek hatása és kölcsönhatása eredményeként alakult ki.”

A két jogszabályi értelmezés közötti alapvető különbség, hogy míg az európai jogszabály – leginkább a francia és az angolszász tájértelmezésnek megfelelően – a tájat, mint egyének által térben érzékelt területet definiálja, addig a hazai jogszabály a tájak földrajzi lehatárolhatóságát emeli ki. A táj értelmezése körül kialakult bizonytalanság abban gyökerezik, hogy a tájat ho-

¹ Jelen tanulmány a 2011. augusztus 25-én megrendezett VI. Erdei Ferenc Tudományos Konferencián elhangzott – jelenleg megjelenés alatt álló – „A tájképi potenciál terület- és vidékfejlesztésben betöltött szerepe Hajdú-Bihar megye három kistérségében” című tanulmány bővített, kiegészített változata.

gyan – mint fizikai valóság, vagy mint vizuálisan érzékelt gondolati képződmény – szemléljük, valamint abban, hogy a tájat mennyire tartjuk antropogén hatások által befolyásolt képződménynek.

Az előbb ismertetett tudományos vitából adódóan a tájhoz kapcsolódó további fogalmak értelmezése sem egyértelmű. A tanulmány szempontjából ilyen nélkülözhetetlen fogalom a tájpotenciál. Tájépítészeti megközelítésből „a tájpotenciál nem más, mint egy adott táj teljesítőképessége, amelynek alkotói az adott tájegység egymással kölcsönhatásban álló ökológiai, ökonómiai és tájképi potenciáljai. A teljesítőképesség a tájhasználat lehetséges mértékét (hasznosítási potenciál) fejezi ki” (Csemez, 1996). Kerényi (2007) a tájpotenciált a táj természeti potenciáljaként értelmezi, ahol a részpotenciálok, mint biológiai-, talaj-, éghajlati-, ásványkincs-, energia-, valamint vízpotenciál jelennek meg. Jelen tanulmány a tájak tájképi potenciáljával foglalkozik. A tájképi potenciál „a tájnak pszichológiai és esztétikai hatások révén érvényesülő teljesítőképessége, amely közvetett módszerekkel értékelhető” (Csemez, 1996). Kerényi szerint a táj tájképi potenciálja a természeti potenciáljának részpotenciálja, míg Csemez megfogalmazásában a tájképi és természeti (ökológiai) potenciál azonos szinten foglalnak helyet.

TÁJKÉP ÉS TERÜLETFEJLESZTÉS

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 5. §-a a területfejlesztés fogalmát a következőképpen definiálja: „A területfejlesztés az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben” (1996. évi XXI. tv.). E törvény rendelkezik az Országos Területfejlesztési Koncepció megalkotásáról, továbbá az országos és a kiemelt térségekre vonatkozó területrendezési tervek elkészítéséről. A koncepció és az említett térségi területrendezési tervek előkészítését a Kormány, elfogadását az Országgyűlés feladatkörébe rendeli. (1996. évi XXI. tv. a területfejlesztésről és a területrendezésről 7. §)

A területfejlesztés és a tájkép kapcsolata legmarkánsabban az Országos Területfejlesztési Koncepcióban [97/2005 (XII.25.)] és az Országos Területrendezési Tervben (2003. évi XXVI. tv.) (tájképvédelmi övezetek) jelenik meg. Egy adott terület térszerkezetét az előbb (országos szinten) említett fejlesztési koncepciók és rendezési tervek nagyban meghatározzák. Ilyen koncepciók alakítják ki az ország térszerkezetét országos, térségi, megyei és települési szinteken. A tájképet a tájszerkezet, valamint a tájjelleg vizsgálata által lehet értékelni. A tájszerkezet „a tájhasznosítás módjának térbeli vetülete, a különböző funkciójú tájalkotó elemek és elemegységek elhelyezkedésének térbeli rendje” (Csemez, 1996). A definícióból láthatjuk, hogy a tájszerkezet meghatározásában a térségi és települési fejlesztési, valamint rendezési terveknek meghatározó szerepe van a területhasználat módosításán keresztül. A tájszerkezet alakításának terület-, településrendezési vonatkozása van.

A tájak szabályozása táji szintű tervekben nem jelenik meg, mivel Magyarországon a táji szintű tervezésnek nincsenek hagyományai, önálló jogszabályi keretei. A tájrendezési feladatok a térségi és települési rendezési tervekben alátámasztó munkarészként jelennek meg. A település szintű fejlesztési dokumentumokban ugyanakkor nem találhatók részletes tájértékeléssel kapcsolatos mérések, adatok, különösen nem a tájak esztétikai értékelésére vonatkoztatva. A táj esztétikai értékelésére nemzetközi viszonylatban több módszer is létezik, amelyek az adott nemzet tájértelmezésének jellege alapján értékeli a tájak esztétikai adottságait (Drexler, 2004). Az itthoni tájésztétikai értékeléssel kapcsolatos munkák közül Kollányi László és Csemez Attila 2006-os tanulmányát alapul véve a tájképértékelési eljárások során a tájak természeti és kulturális örökséghez köthető adottságait, valamint a tájképi értéket csökkentő tényezőket kell figyelembe venni (Kollányi és Csemez, 2006).

TÁJKÉP ÉS TERÜLETFEJLESZTÉS VISZONYA KISTÉRSÉGI SZINTEN

A tanulmány a tájképi potenciál helyi stratégiákban elfoglalt helyét három kistérség (Debreceni-, Hajdúhadházi-, Derecske-, Létavértesi kistérség) példáján keresztül vizsgálja. Az említett kistérségek Magyarország keleti határán fekszenek. Az érintett térség területe 1678 km², lakosainak száma 306 859 fő 2009-es adatok alapján. (Debrecen nélküli területe 1216,5 km² és lakosság száma 100 553 fő) (www.terport.hu). Természetföldrajzi szempontból a három kistérség nyolc kistáj (Berettyó-Kálló köze, Érmelléki löszös hát, Hajdúhát, Dél-Hajdúság, Közép-Nyírség, Nyugat-Nyírség, Délkelet-Nyírség, Dél-Nyírség) területén fekszik, ugyanakkor területének jelentős részét egy kistáj, a Dél-Nyírség alkotja (Dövényi, 2010).

A földrajzi elhelyezkedés a tájképi potenciál szempontjából meghatározó lehet a természeti adottságok értékelése miatt. E megállapítás Kollányi és Csemez tanulmányában is megjelenik. Mérési eredményeiket összevetették a földrajzi kistáj határával, amely egyértelműen egyes kistájak (köztük a Dél-Nyírség) magas tájképi értékét rajzolta ki. A tanulmány alapján lehatárolt országos tájképvédelmi övezet területe a vizsgált három kistérség településeinek 39%-át érinti. (Az OTRT országos jelentőségű tájképvédelmi övezete kis eltéréstől eltekintve megegyezik a Kollányi és Csemez által lehatárolt területekkel.) A kistérségek közül leginkább a Hajdúhadházi kistérség emelkedik ki, mivel a kistérség 11 településéből 6 település érintett az országos tájképvédelmi övezet területe által. Az érintett települések többsége (Debrecen és Álmosd kivételével) a természeti adottságok alapján került be az övezetbe. A tanulmány a természeti adottságokat a domborzat, borítottság, felszíni vizek, tájszerkezet, tájdiverzitás, ökológiai hálózat alapján értékeli.

A domborzat a tájkép meghatározó eleme, ugyanakkor az Alföldi környezetben a tájak domborzati viszonyai eleve determináltak. Az értékelésben az alföldi területek közül a Nyírség domborzatának változatossága mégis kiemelkedik. A Dél-Nyírség 97,9–179,3 m közötti tengerszint feletti magasságú kistáj, relatív relieffe 8 m/km² feletti. A felszínét ÉEK-DDNy-i irányú völ-

gyek tagolják, amelyek lejtése DDNy-i. A kistáj északi részén szélbarázdák és kisebb deflációs mélyedések alakultak ki, déli részén nagyméretű parabola- és szegélybuckák jellemzők (Dövényi, 2010).

A vizsgált területen a felszíni vizek aránya nem számottevő, a meglévő vízfelületek többsége mesterséges. Látvány szempontjából azonban e területek meghatározó tájképi jelentőséggel bírnak. A Dél-Nyírség délnek lejtő területet a Berettyóhoz futó párhuzamos vízfolyások hálózják be, amelyek vízhozama igen csekély. Állóvizek közül a területen 3 természetes tó (15 ha), valamint 8 tározó (≈600 ha) található. Fontos megemlíteni, hogy a területen sok artézi kút található, valamint Debrecenben jelentős gyógyvíz kitermelés folyik (Dövényi, 2010).

Borítottág alatt a tanulmány egyes – látvány szempontjából meghatározó – területhasználatok négyzetki-

lométerenkénti arányát méri. A CORINE50 adatbázisból kiválasztott területhasználatok zárt erdőterületeket nem tartalmaznak, ugyanakkor felszíni vízzel kapcsolatos területhasználatok a vizsgálat során újból értékelésre kerülnek. Az erdőterületek értékelése a táj-szerkezet vizsgálatánál történik meg, ahol az erdők látványértékét a szegélyük négyzetkilométerenkénti hossza alapján értékeli. E szempont szerint a zárt erdők alulértékelődnek, míg a ligetes területek, kisebb erdőfoltok tájképi értékük alapján felülértékelődnek. Tájdivezítés, változatosság alatt a területhasználatok mozaikosságát értékeli a tanulmány. Tájképi szempontból a több tömbben elhelyezkedő területhasználatok előnyösek. A vizsgált terület tájdivezítése igen magas. A Dél-Nyírségi térségben a területhasználatok változatossága szembevetendő (1. táblázat).

1. táblázat

Területhasználatok aránya a három kistérségben

Területhasználatok(1)	Debreceni kistérség (%) (2)	Derecske-Létavértesi kistérség (%) (3)	Hajdúhadházi kistérség (%) (4)	Hajdú-Bihar megye (%) (5)
Erdő(6)	30,97	17,05	37,14	10,67
Fásított terület(7)	0,02	0,00	0,00	0,00
Legelő(8)	2,33	11,53	4,90	17,79
Rét(9)	4,44	4,62	4,33	2,40
Gyümölcsös(10)	2,85	0,49	2,76	0,70
Halastó(11)	0,00	0,00	0,00	0,90
Kert(12)	0,84	0,88	0,79	0,48
Kivett(13)	21,43	11,18	15,45	12,73
Nádas(14)	0,30	0,65	0,10	0,87
Szántó(15)	36,47	52,22	33,35	53,10
Szőlő(16)	0,34	1,39	1,19	0,38

Forrás: KSH Területi Statisztikai Évkönyv (2009)

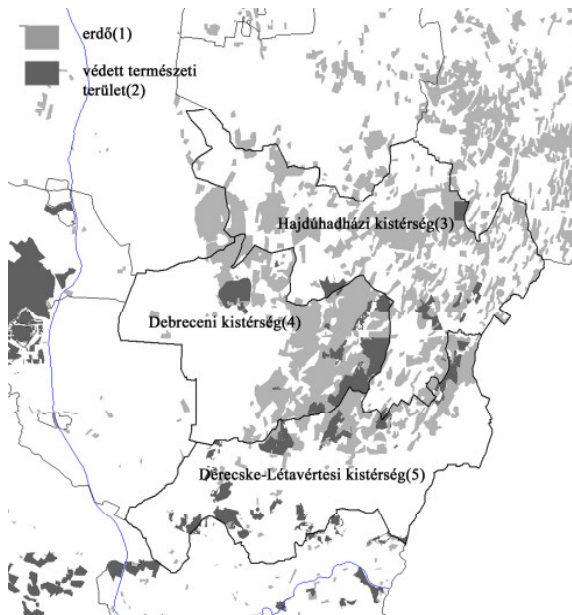
Table 1: Ratio of land uses in the tree micro regions

Land uses(1), Micro region of Debrecen(2), Micro region of Derecske and Létavértes(3), Micro region of Hajdúhadház(4), Hajdú-Bihar county(5), Woodland(6), Afforested area(7), Pasture-land(8), Meadow(9), Orchard(10), Fishpond(11), Garden(12), Uncultivated area(13), Reed(14), Field(15), Vineyard(16), Source: based on KSH Regional Statistic Yearbook (2009)

Végül a tanulmány a természeti adottságok értékelésénél a védett területeket (természetvédelmi területek, Natura2000 területek, Nemzeti Ökológiai Hálózat által érintett területek) veszi számba (Kollányi és Csemez, 2006). A három kistérség két kiemelkedő védett természeti területe a Bihari-sík és a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet. A Bihari-sík Tájvédelmi Körzetet 1998-ban létesítették. A Berettyó-Körös vidéken található természetvédelmi oltalom alá került terület 17 395 hektár kiterjedésű, amelyből 1943 hektár található a Derecske-Létavértesi kistérség területén. A védetté nyilvánítás célja a Körös-vidék részét képező sajátos természeti, táji és kulturális arculattal rendelkező kistáj természeti, táji és kultúrtörténeti értékeinek megőrzése. A terület földtani, hidrológiai értékei az ösgyepek és az egykori természetes erdőtakaró maradványai változatos fajösszetételű növény- és állatvilág fennmaradását tették lehetővé. Különösen értékes a terület nemzetközi jelentőségű tűzokállománya. A terület legjellemzőbb élőhelyei a szikes vagy szikesedő, a pannontájra jellemző gyepek. Ezeket hagyományosan legeltetéssel vagy kaszálással hasznosítják.

A Hajdúsági Tájvédelmi Körzetet 1988-ban jelölték ki. Jelenlegi kiterjedése 7101 hektár, amely teljes egészében a vizsgált kistérségek területén helyezkedik el. A tájvédelmi körzet túlnyomó része a Nyírség homokján helyezkedik el, de Hosszúpályi térségében már a bihari szikesek is felbukkannak. Az Erdőspusztákon két szélső élőhely típus, a száraz homokpuszták és a nedves nyírvízlaposok közötti, szinte teljes szukcessziós sort megtalálhatjuk. A természetes növénytakaró azonban csak foltokban maradt fenn akácos, erdei-fenyves és nemesnyáras ültetvények, valamint szántók közé ékelődve. A legsúlyosabb természetvédelmi problémák az invazív növényfajok robbanásszerű terjedése [kései meggy (*Prunus serotinus*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*), aranyvesszők (*Solidago*), alkörmös (*Phytolacca americana*)], illetve az egész tájegyesség szárazodása (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság hatéves fejlesztési terve (2009–2014), 2008) (1. ábra).

1. ábra: Erdők és védett természeti területek elhelyezkedése a Dél-Nyírségben

Forrás: saját szerkesztés

Figure 1: Woodlands and protected natural areas in Dél-Nyírség Woodland(1), Protected natural area(2), Micro region of Hajdúhadház(3), Micro region of Derecske and Létavértes(4), Micro region of Debrecen(5), Source: own construction

A kistérségek terület- és vidékfejlesztési dokumentumaiban a táj, tájkép a környezeti állapot számbavétele során, valamint a természeti adottságoknál kerül ismertetésre. A táji, tájképi értékek megőrzésére, fejlesztésére konkrét javaslatokat, programokat a kistérségi stratégiák nem dolgoznak ki közvetlenül, ugyanakkor, mint turisztikai termék védelmére a turizmus fejlesztésén keresztül felhívják a figyelmet. A környezet- és természetvédelem fejlesztéseinél is megjelennek az egyes helyi stratégiákban tájakat, tájképet érintő fejlesztési programok. Ilyen elemek a Civaqua Projekt, az Erdőpuszták idegenforgalmi célú kihasználtságá-

nak növelése, a horgász-, a kerékpáros és a lovasturizmus fejlesztése (vizsgált kistérségi dokumentumok).

A helyi fejlesztési programok mellett meg kell vizsgálni az adott területre vonatkozó természetvédelmi dokumentumokban megjelenő prioritásokat is. A vizsgált három kistérség településeinek 60,86%-át érinti természetvédelmi terület (Bihari-sík TK, Debreceni Nagyerdő TT, Hajdúbagosi földikútya-rezervátum TT, Hajdúsági TK), amelyek területi aránya 6,4%. Az előbbi két számadatból láthatjuk, hogy míg a települések több mint 60%-a érintett védett terület által, addig a védett területek aránya az országos átlag alatt marad. Az adatokból a védett területek elaprózódottságára következtethetünk (2. táblázat).

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság hatéves fejlesztési tervében (2009–2014) a következő fejlesztések jelennek meg a Hajdúság – Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység területére vonatkozóan: Védett területek hidrológiai rehabilitációja, Homoki és sziki erdőssztyepek rekonstrukciója a Hajdúsági TK-ban, Gyepok természetvédelmi kezelése, Nagyerdei tájegységközpont, idegenforgalom, oktatás. A Bihari-sík Természetvédelmi Tájegységre vonatkozóan pedig a tervezett fejlesztések a következők: A TK saját vagyongazdálkodási területeinek növelése, Andaháza vizes élőhelyrekonstrukciója, Hagyományos állattartást bemutató mezőgazdasági központ kialakítása a Bihari TK-ban (Csapó-tanya), A TK mezőgazdasági erőgép és munkaeszközeinek felújítása és bővítése, Tetétleni gyepen található csatornák, gátak, régi műtárgyak megszüntetése, Bemutatás feltételeinek javítása (Andaháza), Középfeszültségű vezetékek szigetelése, és a természetvédelmiileg frekvenciált helyeken földkábelre cserélése, Állattartó telep és gyeperősítés Kaba térségében, A Bihari-síkon mintáértékű túzokkíméleti terület kialakítása, Egyéb élőhely rehabilitációk, A Bakonszegi K-XI tározó természetvédelmi fejlesztése, Észak-Kelet Bihari területeken erdőtelepítés. A fejlesztési programok főleg a természetvédelem szempontjából jelentősek, ugyanakkor közvetve táj-, tájképvédelmi hatást is kifejtenek (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság hatéves fejlesztési terve (2009–2014), 2008).

2. táblázat

Védett természeti területek a három kistérségben

	Debreceni kistérség(1)	Derecske-Létavértesi kistérség(2)	Hajdúhadházi kistérség(3)	Összesen(4)
A kistérség területe, ha(5)	49 858	54 289	63 565	167 712
Hajdúsági Tájvédelmi Körzet területe, ha(6)	3 353	2 475	1 607	7 435
Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területe, ha(7)	0	1 943	0	1 943
Természetvédelmi területek területe, ha(8)	1 100	263,8	0	1 363,8
Védett természeti területek aránya, %(9)	8,93	8,62	2,53	6,40

Forrás: www.termeszetvedelem.hu adatai (2010)

Table 2: Protected natural areas in the tree micro regions

Micro region of Debrecen(1), Micro region of Derecske and Létavértes(2), Micro region of Hajdúhadház(3), Total(4), Area of the micro region(5), Area of Hajdúsági landscape protection area(6), Area of Bihari-sík landscape protection area(7), Nature reserves(8), Ratio of protected natural areas(9), Source: based on data of www.termeszetvedelem.hu (2010)

EREDMÉNYEK, KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A tanulmány feltárja a táj és a hozzá kapcsolódó fogalmak definiálásának tudományos nehézségeit, amelyek tisztázása a tanulmány elkerülhetetlen feladata. A hazai területfejlesztési környezetben megvizsgálja a táj és tájképi adottságokra alapozó fejlesztési lehetőségeket. Konkrét vizsgálati területnek – az alföldi környezetben kiemelkedő tájképi értékkel rendelkező Dél-Nyírségi kistáj területileg érintő – három kistérséget választva a tanulmány a kistérségi dokumentumokban keresi a tájakat, tájképet érintő terület- és vidékfejlesztési elemeket. A tájkép jogszabályi környezetben lévő megjelenése megfelelő alapot ad arra, hogy adott területen vizsgáljuk a tájkép területfejlesztésben betöltött, betöltendő szerepét.

Az Országos Területrendezési Tervben 2008-ban bekövetkező tájképvédelmi övezettel kapcsolatos változások a tájképvédelmi övezet által érintett településekre településrendezési és szabályozási feladatot rónak. A törvénymódosítás értelmében a térségi és megyei

övezetre vonatkozóan előírja, hogy a településszerkezeti tervben ki kell jelölni a településkép-védelmi terület határát (OTRT, 2003). A lehatárolás még sok település esetén nem történt meg, amelynek megvalósulása a tájképvédelem szempontjából komoly eredménnyel járhat.

A tájképi potenciál, amely a három kistérségben országos viszonylatban is igen jelentős, a terület- és vidékfejlesztés egyik alapvető pillére lehet, ezért feltételezhető, hogy a tájat, tájképet érintő fejlesztési elemek közvetlenül is megjelennek a helyi koncepciókban. A vizsgált térségben a tájképi adottságok ellenére a fejlesztési dokumentumokban nem kapnak kellő hangsúlyt a tájakat, tájképi értékeket megőrző, fejlesztő elemek. A kutatás során az a következtetés vonható le, hogy a tájakat, tájképet érintő konkrét fejlesztési irányokat az adott tájat érintő települések szintjén vagy a kistérséginél magasabb szinten érdemes keresni, mivel ezeken a szinteken valósulnak meg közigazgatási egységhez kapcsolódó rendezési feladatok. A jelen helyzetben változás akkor állhat elő, ha a kistérségi szintek területrendezési funkciót is elláthatnak.

IRODALOM

- A Debreceni Kistérség Területfejlesztési Koncepciója (2009): Euro-Régió Ház Kht. Debrecen.
- A Derecske-Létavértei kistérség fejlesztési koncepciója és programja (2009): Helyzetfeltárás. I. verzió
- A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság hatéves fejlesztési terve (2009–2014) (2008)
- Csemez A. (1996): Tájtervezés – tájrendezés. Mezőgazda Kiadó. Budapest. 277–279.
- Dövényi Z. (2010): Magyarország kistájainak katasztere, második átdolgozott és bővített kiadás. Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézet. Budapest. 222–274.
- Drexler D. (2004): Táj és tájértékelés. Budapesti Közgazdasági és Államigazgatási Egyetem. Tájépítészeti Kar. Tájtervezési és területfejlesztési Tanszék. Budapest. 6–24.
- Érmelléki Vidékfejlesztési Stratégia „HASS, ALKOSS, GYARAPÍTS” II. A TÉRSÉG FÉNYRE DERÜL tervezet 2011. évi felülvizsgálatához.
- Kerényi A. (2007): Tájvédelem. Pedellus Tankönyvkiadó. Debrecen. 4–7.
- Kollányi L.–Csemez A. (2006): Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvénymódosító javaslata. Tájképvédelmi terület övezetének lehatárolása és szabályozása. Budapesti Corvinus Egyetem Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék. Budapest.
- KSH (2009): Területi Statisztikai Évkönyv. 2008. Budapest. Központi Statisztikai Hivatal.
- Szabó Z. (1999): Szerelmes földrajz. Osiris Kiadó. Budapest. 26–27.
1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről
2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről. Magyar Közlöny. 50: 4560–4589.
2007. évi CXI. törvény a Firenzében 2007. október 20-án kelt, az Európai Táj Egyezmény kihirdetéséről, 2/2008. (I.8.) KÜM határozat. Magyar Közlöny. 2: 46–47.
- 97/2005. (XII.25.) OGY határozata az Országos Területfejlesztési Koncepcióról. Magyar Közlöny. 168. 2: 11360–11497.
- www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=pl
- www.terport.hu/rqdist/main?rq_app=um&rq_proc=mainuj – 2011. augusztus 18.

